

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

25. april 2024*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – aftale om lån med pant i fast ejendom – vilkår om, at forbrugeren skal betale de omkostninger, der er forbundet med aftalen – endelig retsafgørelse, der fastslår, at dette vilkår er urimeligt, og annullerer vilkåret – søgsmål med påstand om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til det urimelige vilkår – forældelsesfristens begyndelsestidspunkt«

I sag C-484/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Juzgado de Primera Instancia n° 20 de Barcelona (retten i første instans nr. 20 i Barcelona, Spanien) ved afgørelse af 22. juli 2021, indgæet til Domstolen den 6. august 2021, i sagen

F C C

M A B

mod

Caixabank SA, tidligere Bankia SA,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, O. Spineanu-Matei, og dommerne S. Rodin (refererende dommer) og L.S. Rossi,

generaladvokat: A.M. Collins

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 19. oktober 2023,

efter at der er afgivet indlæg af:

– F C C og M A B ved abogados I. Fernández Grañeda, F. Gómez Hidalgo Terán og J. Zaera Herrera,

* Processprog: spansk.

- Caixabank SA ved abogados J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes, J. Rodríguez Cárcamo og E. Valencia Ortega,
- den spanske regering ved A. Ballesteros Panizo og A. Pérez-Zurita Gutiérrez, som befuldmægtigede,
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato G. Rocchitta,
- Europa-Kommissionen ved J. Baquero Cruz og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side de to forbrugere F C C og M A B og på den anden side kreditinstituttet Caixabank SA, tidligere Bankia SA, vedrørende en påstand om tilbagebetaling af beløb, der er betalt i henhold til et kontraktvilkår, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter:
»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«
- 4 Dette direktivs artikel 7, stk. 1, har følgende ordlyd:
»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Spansk ret

- 5 Artikel 121-20 i Ley 29/2002, primera Ley del Código Civil de Cataluña (lov nr. 29/2002, første lov om den civile lovbog i Catalonien) af 30. december 2002 (BOE nr. 32 af 6.2.2003, herefter »den civile catalanske lovbog«), bestemmer:
- »Enhver form for krav forfalder efter ti år, medmindre en person inden da har vundet ret ved hævde, eller denne lov eller speciallove fastsætter andet.«
- 6 Den catalanske lovbogs artikel 121-23, stk. 1, bestemmer:
- »Forældelsesfristen begynder at løbe, når den person, der er indehaver af et krav, der er opstået og er eksigibelt, har eller med rimelighed kan have kendskab til de omstændigheder, der ligger til grund for kravet, og til den person, som kravet kan fremsættes mod.«
- 7 Lovbogens § 121-11 er affattet således:
- »Forældelsesfristen kan afbrydes af følgende grunde:
- a) Anlæggelse af søgsmål for domstolene, selv om sagen afvises på grund processuelle mangler.
 - b) Iværksættelse af voldgift vedrørende fordringen.
 - c) Udenretsligt krav på fordringen.
 - d) Den person, over for hvem fordringen kan gøres gældende inden for forældelsesfristen, anerkender retten eller giver afkald på forældelse.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 8 Parterne i hovedsagen indgik en aftale om lån med pant i fast ejendom i 2007. Da det vilkår i denne aftale, som pålagde sagsøgerne i hovedsagen at betale alle omkostninger i forbindelse med stiftelsen af pantet (herefter »vilkåret om omkostningerne«), blev annulleret ved dom afsagt af Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (retten i første instans nr. 50 i Barcelona, Spanien) den 2. maj 2019, blev de beløb, der var betalt i notarialgebyrer, tilbagebetalt til sagsøgerne i hovedsagen.
- 9 Den 23. februar 2021 anlagde disse sidstnævnte sag ved den forelæggende ret, Juzgado de Primera Instancia n° 20 de Barcelona (retten i første instans nr. 20 i Barcelona, Spanien), med påstand om tilbagebetaling af de beløb, der var betalt i henhold til vilkåret om omkostninger for så vidt angår tinglysningsafgifter og administrationsomkostninger på 295,36 EUR.
- 10 Caixabank har for den forelæggende ret gjort gældende, at sagsøgerne i hovedsagens søgsmål er forældet. Ifølge Caixabank begyndte forældelsesfristen, der i henhold til den catalanske civile lovbog er ti år, at løbe på tidspunktet for stiftelsen af pantet i 2007, da de beløb, hvis tilbagebetaling er genstand for hovedsagen, blev betalt.
- 11 Sagsøgerne i hovedsagen har anført, at forældelsesfristen i henhold til den lære, der kan udledes af dom af 22. april 2021, Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313), først begyndte at løbe på det tidspunkt, hvor Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (retten i første instans nr. 50 i

Barcelona) fastslog, at vilkåret om omkostningerne var ugyldigt. De har tilføjet, at Domstolen i dom af 10. juni 2021, BNP Paribas Personal Finance (C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470), fastslog, at forældelsesfristen ikke kan begynde at løbe på tidspunktet for kontraktens indgåelse.

- 12 Ifølge den forelæggende ret opstår der spørgsmål om, på hvilket tidspunkt forbrugeren anses for at have kendskab til de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for søgsmålet med påstand om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til det annullerede vilkår. Der er ifølge den forelæggende ret ikke tvivl om, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 ville blive overholdt, og dermed ligeledes, at det EU-retlige effektivitetsprincip ville blive overholdt, hvis forældelsesfristens begyndelsestidspunkt blev fastsat til det tidspunkt, hvor vilkåret om omkostningerne blev erklæret ugyldigt. Der kan imidlertid – om end det er mere diskutabelt – ifølge den forelæggende ret ligeledes være tale om enten den dato, hvor den pågældende forbruger betalte disse beløb, eller den dato, hvor Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) afsagde en dom, hvorved et standardvilkår, hvis rækkevidde svarer til rækkevidden af vilkåret om omkostningerne, blev erklæret urimeligt.
- 13 Endelig er den forelæggende ret af den opfattelse, at hvis begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen blev fastsat til tidspunktet for betalingen af omkostningerne, ville søgsmålet i dette tilfælde være forældet, og forbrugerne ville ikke kunne opnå tilbagebetaling af de uretmæssigt betalte beløb. Hvis forældelsesfristens begyndelsestidspunkt derimod skulle fastsættes til datoen for Tribunal Supremos (øverste domstol) ovennævnte dom, dvs. den 23. december 2015, eller den dato, hvor det ved en retsafgørelse blev fastslået, at vilkåret om omkostningerne var ugyldigt, i det foreliggende tilfælde den 2. maj 2019, ville den tiårige forældelsesfrist endnu ikke være nået, og de ville stadig kunne få deres tab erstattet.
- 14 På denne baggrund har Juzgado de Primera Instancia n° 20 de Barcelona (retten i første instans nr. 20 i Barcelona) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Er det foreneligt med artikel 38 [i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder], med EU-rettens effektivitetsprincip og med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, at forældelsesfristen for et søgsmål med påstand om erstatning for de økonomiske konsekvenser af en urimelig klausul som f.eks. en omkostningsklausul, begynder at løbe før det tidspunkt, hvor den pågældende klausul er blevet erklæret ugyldig, fordi den er urimelig?
 - 2) Er det foreneligt med artikel 38 [i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder], med EU-rettens effektivitetsprincip og med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 at fastsætte begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for en urimelig klausul til den dato, hvor en ret med kompetence til at fastlægge retspraksis[, såsom Tribunal Supremo,] fastslår, at en bestemt klausul er urimelig, uanset om den konkrete forbruger har eller ikke har kendskab til den pågældende dom?
 - 3) Er det foreneligt med artikel 38 [i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder], med EU-rettens effektivitetsprincip og med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 at fastslå, at forældelsesfristen i forbindelse med en aftale, der har en lang løbetid, for at kræve tilbagebetaling af omkostninger, der [i henhold til en urimelig klausul] er betalt for at oprette pant i fast ejendom, begynder at løbe på tidspunktet for betalingen, i betragtning af, at den urimelige klausul har udtømt sine virkninger på dette tidspunkt, og der ikke er risiko for, at klausulen atter finder anvendelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

- 15 Indledningsvis bemærkes, at domstolen allerede har fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår, der er erklæret urimeligt, principielt skal anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren. En retslig konstatering af, at et sådant vilkår er urimeligt, skal følgelig principielt have den virkning, at den retlige situation og de faktiske forhold, som forbrugeren ville have befundet sig i uden det nævnte vilkår, genoprettes (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 61, og af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 57).
- 16 Det følger heraf, at den nationale rets forpligtelse til at tilsidesætte et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige, principielt medfører en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af disse beløb (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 62, og af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 58).
- 17 En manglende tilbagebetalingsforpligtelse ville kunne sætte den afskrækkende virkning over styr, som ved artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med dette direktivs artikel 7, stk. 1, er forbundet med konstateringen af, at et vilkår i en kontrakt, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 63, og af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 58).
- 18 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 kræver ganske vist, at medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren »i henhold til deres nationale lovgivning« (dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 57, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 64).
- 19 Affattelsen i national ret af den beskyttelse, som direktiv 93/13 garanterer forbrugerne, må imidlertid ikke ændre beskyttelsens udstrækning og dermed indholdet af denne beskyttelse og derved så tvivl om den styrkelse, som EU-lovgiver har tilsigtet, af den nævnte beskyttelses effektivitet gennem vedtagelse af ensartede bestemmelser vedrørende urimelige vilkår, således som anført i tiende betragtning til direktiv 93/13 (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 65, og af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 60).
- 20 Selv om det tilkommer medlemsstaterne via deres nationale lovgivning at definere de nærmere bestemmelser for konstateringen af, at et kontraktvilkår er urimeligt, og for, hvordan de konkrete retsvirkninger heraf skal være, er det ikke desto mindre tilfældet, at en sådan konstatering skal kunne gøre det muligt at genoprette den retlige situation og de faktiske omstændigheder, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår ikke havde eksisteret, herunder retten til restitution af de beløb, som den erhvervsdrivende har erhvervet uberettiget på grundlag af det urimelige vilkår til skade for forbrugeren (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 66, og af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 61).

Det første og det tredje spørgsmål

- 21 Med det første og det tredje spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt artikel 38 i chartret om grundlæggende rettigheder skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at forældelsesfristen for et søgsmål om tilbagebetaling af omkostninger, som forbrugeren har betalt på tidspunktet for indgåelsen af en aftale med en erhvervsdrivende, i henhold til et kontraktvilkår, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse, der er afsagt efter betalingen af disse omkostninger, begynder at løbe på datoen for denne betaling, eller i hvert fald inden det ved denne afgørelse er blevet fastslået, at dette vilkår er ugyldigt.
- 22 Det bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at det i mangel af særlig EU-lovgivning på området i medfør af princippet om procesautonomi tilkommer hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at fastsætte de processuelle regler for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som borgerne har i medfør af EU-retten, dog på den betingelse, at disse ikke må være mindre gunstige end dem, som regulerer tilsvarende situationer, der er underlagt national ret (ækvivalensprincippet), og at de i praksis ikke umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af rettigheder, der er tillagt ved EU-retten (effektivitetsprincippet) (dom af 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 23 Hvad angår effektivitetsprincippet, der er det eneste princip, som er omhandlet i denne sag, skal det bemærkes, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).
- 24 Domstolen har endvidere præciseret, at medlemsstaternes forpligtelse til at sikre beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, navnlig for rettigheder, der følger af direktiv 93/13, indebærer et krav om effektiv domstolsbeskyttelse, hvilket også er sikret ved artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, der bl.a. gælder med hensyn til definitionen af de processuelle regler vedrørende søgsmål, der støttes på sådanne rettigheder (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).
- 25 Hvad angår analysen af kendetegnene ved en frist som den i hovedsagen omhandlede har Domstolen præciseret, at denne analyse skal omfatte forældelsesfristens varighed og betingelserne for dens anvendelse, herunder den begivenhed, der er blevet valgt, som tidspunkt for, at denne frist begynder at løbe (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).
- 26 Selv om Domstolen har fastslået, at en påstand, der nedlægges af forbrugeren med henblik på at få fastslået, at et vilkår i en aftale, der er indgået mellem denne sidstnævnte og en erhvervsdrivende, er urimeligt, ikke kan underlægges nogen forældelsesfrist (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis), har den præciseret, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke er til hinder for en national lovgivning, der foreskriver, at det søgsmål, der skal sikre genoprettelse af

en tidligere tilstand efter denne konstatering, er genstand for en forældelsesfrist, forudsat, at ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet overholdes (jf. i denne retning dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

- 27 Det skal derfor fastslås, at anvendelsen af en forældelsesfrist på krav om tilbagebetaling, der fremsættes af forbrugere med henblik på at gøre deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende, ikke i sig selv er i strid med effektivitetsprincippet, for så vidt som anvendelsen heraf ikke i praksis gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges ved dette direktiv (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 28 I denne forbindelse skal der tages hensyn til den svagere stilling, som forbrugeren befinder sig i i forhold til den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at forbrugeren kan øve nogen indflydelse på disses indhold. Tilsvarende bemærkes, at forbrugerne muligvis ikke er bekendte med, at et vilkår i en kontrakt om et lån mod sikkerhed i fast ejendom er urimeligt, eller ikke forstår omfanget af deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13 (jf. i denne retning dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 I denne sammenhæng har Domstolen fastslået, at anvendelsen af en forældelsesfrist, som begynder at løbe efter underskrivelsen af kontrakten, for så vidt som det indebærer, at forbrugeren kun kan kræve restitution af beløb i henhold til et kontraktvilkår, der anses for at være urimeligt, i et bestemt tidsrum efter kontraktens underskrivelse, uanset om vedkommende havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til dette vilkårs urimelige karakter, kan gøre udøvelsen af de rettigheder, som denne forbruger er tillagt ved direktiv 93/13, uforholdsmæssigt vanskelig, og derfor tilsidesætte effektivitetsprincippet, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet (jf. i denne retning dom af 16.7.2020, Caixabank og Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 91; jf. ligeledes analogt dom af 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, præmis 63).
- 30 I det foreliggende tilfælde fremgår det således af forelæggelsesafgørelsen, at fastsættelsen af begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for et søgsmål om tilbagebetaling af de nævnte omkostninger til tidspunktet for denne indgåelse og denne betaling, henset til den omstændighed, at vilkåret om omkostningerne har haft virkning på tidspunktet for indgåelsen af aftalen, som svarer til tidspunktet for betalingen af disse omkostninger, ville have til følge, at sagsøgerne i hovedsagens søgsmål om tilbagebetaling allerede ville være forældet på tidspunktet for anlæggelsen af dette søgsmål, uanset om forbrugerne havde eller i det mindste med rimelighed kunne have haft kendskab til den urimelige karakter af vilkåret om omkostningerne.
- 31 I lyset af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 29 og 30, skal det fastslås, at datoen for indgåelsen af aftalen, der indeholder det urimelige vilkår, og for betaling af de pågældende omkostninger ikke som sådan kan udgøre begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen.
- 32 Under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede har forbrugeren derimod på det tidspunkt, hvor den afgørelse, der fastslår, at det pågældende kontraktvilkår er urimeligt, og hvorved det erklæres ugyldigt af denne grund, er blevet endelig, et vist kendskab til, at dette vilkår er retsstridigt. Det er derfor i princippet fra denne dato, at denne forbruger er i stand til effektivt at gøre sine rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende, og følgelig kan

forældelsesfristen for et søgsmål med påstand om tilbagebetaling, hvis hovedformål er at genoprette den retlige og faktiske situation, som forbrugeren ville have befundet sig i uden det nævnte vilkår, begynde at løbe, således som det fremgår af denne doms præmis 16 og 21.

- 33 Som følge af, at der er tale om en retskraftig retsafgørelse, som er rettet til den pågældende forbruger, er denne sidstnævnte nemlig på dette tidspunkt i stand til at få kendskab til, at det omhandlede kontraktvilkår er urimeligt, og selv at vurdere muligheden for at anlægge sag med påstand om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til dette vilkår, inden for den frist, der er fastsat i national ret.
- 34 En forældelsesfrist, der begynder at løbe på det tidspunkt, hvor den afgørelse, hvorved det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt, og hvorved det annulleres, bliver endelig, er forenelig med effektivitetsprincippet, eftersom forbrugeren har haft mulighed for at få kendskab til sine rettigheder, inden fristen begynder at løbe eller er udløbet (jf. i denne retning dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Det skal imidlertid præciseres, at selv om direktiv 93/13, som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 30, er til hinder for, at forældelsesfristen for søgsmål med påstand om tilbagebetaling af de beløb, som en forbruger har betalt i henhold til et urimeligt kontraktvilkår, kan begynde at løbe uafhængigt af spørgsmålet om, hvorvidt denne forbruger havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til dette vilkårs urimelige karakter, er dette direktiv ikke til hinder for, at den erhvervsdrivende har mulighed for at bevise, at forbrugeren havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til denne omstændighed, inden der afsiges en dom, hvorved det fastslås, at det nævnte vilkår er ugyldigt.
- 36 Under disse omstændigheder er det ufornuddent at fortolke chartrets artikel 38 med henblik på at afgøre, om de heri fastsatte grundlæggende rettigheder er til hinder for en national praksis som den, der er genstand for det foreliggende spørgsmål.
- 37 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første og det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at forældelsesfristen for et søgsmål om tilbagebetaling af omkostninger, som forbrugeren har betalt på tidspunktet for indgåelsen af en aftale med en erhvervsdrivende, i henhold til et kontraktvilkår, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse, der er afsagt efter betalingen af disse omkostninger, begynder at løbe på tidspunktet for denne betaling, uafhængigt af spørgsmålet om, hvorvidt denne forbruger havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til dette vilkårs urimelige karakter på tidspunktet for betalingen, eller inden dette vilkår blev erklæret ugyldigt ved denne afgørelse.

Det andet spørgsmål

- 38 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at forældelsesfristen for et søgsmål med påstand om tilbagebetaling af omkostninger, som forbrugeren har betalt i henhold til et vilkår i en aftale, der er indgået med en erhvervsdrivende, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse, begynder at løbe på det tidspunkt, hvor den øverste nationale domstol har afsagt en tidligere dom i en særskilt sag, hvorved et standardvilkår, der svarer til dette vilkår i denne aftale, erklæres urimeligt.

- 39 Som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 16 og 21, har direktiv 93/13 til formål at gøre det muligt at genoprette den retlige og faktiske situation, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt dette urimelige vilkår ikke havde eksisteret, bl.a. ved at give ret til restitution af de fordele, som den erhvervsdrivende uberettiget har erhvervet til skade for forbrugeren på grundlag af det nævnte urimelige vilkår.
- 40 Fastsættelsen af begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for et søgsmål med påstand om tilbagebetaling af omkostninger, som en forbruger har betalt på grundlag af et urimeligt kontraktvilkår, til den dato, hvor den øverste nationale domstol har afsagt en dom, hvorved et standardvilkår, der svarer til det vilkår, der er gengivet i den omtvistede kontrakt, erklæres urimeligt, ville imidlertid i mange tilfælde gøre det muligt for den erhvervsdrivende at beholde de uretmæssigt erhvervede beløb til skade for den pågældende forbruger på grundlag af det urimelige vilkår, hvilket ville være uforeneligt med det krav, der følger af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 30, hvorefter dette begyndelsestidspunkt ikke kan fastlægges uafhængigt af spørgsmålet om, hvorvidt den samme forbruger havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til den urimelige karakter af dette sidstnævnte vilkår, der danner grundlag for retten til tilbagebetaling, og uden at pålægge den erhvervsdrivende en forpligtelse til at udvise omhu og til at oplyse forbrugeren, og således forstærke denne sidstnævntes svagere stilling, som direktiv 93/13 har til formål at afhjælpe.
- 41 I mangel af en oplysningspligt for den erhvervsdrivende i denne henseende kan det endvidere ikke antages, at forbrugeren med rimelighed kan have kendskab til, at et vilkår, der er indeholdt i dennes kontrakt, har en rækkevidde, der svarer til et standardvilkår, hvis urimelige karakter er blevet fastslået af den øverste nationale domstol.
- 42 Selv om retspraksis fra en medlemsstats øverste retsinstant på betingelse af tilstrækkelig offentliggørelse kan gøre det muligt for en forbruger at få kendskab til den urimelige karakter af et standardvilkår i dennes kontrakt med en erhvervsdrivende, kan det nemlig ikke af denne forbruger, som direktiv 93/13 tilsigter at beskytte, henset til dennes svagere stilling i forhold til den erhvervsdrivende, af denne grund forventes, at han foretager en handling, som henhører under juridisk forskning (jf. i denne retning dom af 13.7.2023, Banco Santander (Henvisning til et officielt indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, præmis 60).
- 43 Det skal endvidere i denne henseende fremhæves, at en sådan national retspraksis ikke nødvendigvis automatisk gør det muligt ipso facto at erklære alle sådanne vilkår, der er indeholdt i alle aftaler mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, urimelige i denne medlemsstats retsorden. Når et standardvilkår er blevet erklæret urimeligt af den øverste nationale domstol, skal det principielt fortsat afgøres fra sag til sag, i hvilket omfang et vilkår i en bestemt kontrakt svarer til dette standardvilkår og på samme måde som dette sidstnævnte vilkår skal anses for urimeligt.
- 44 I overensstemmelse med artikel 3, stk. 1, og artikel 5, stk. 1, i direktiv 93/13 skal undersøgelsen af den eventuelle urimelige karakter af et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, som tilsigter at afgøre, om denne til skade for forbrugeren skaber en betydelig ubalance mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, ske under hensyntagen til bl.a. alle omstændighederne i forbindelse med dennes indgåelse. En sådan undersøgelse i hvert enkelt tilfælde er så meget desto vigtigere, eftersom den urimelige karakter af et vilkår kan følge af dets manglende gennemsigtighed. Den urimelige karakter af et specifikt

kontraktvilkår kan således principielt ikke undergives en formodning herfor, eftersom en sådan kvalificering kan afhænge af specifikke omstændigheder ved indgåelsen af hver kontrakt og navnlig af særlige oplysninger, der afgives af hver enkelt erhvervsdrivende til hver forbruger.

- 45 Det følger af disse betragtninger, at det ikke kan kræves af en rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger, at denne på eget initiativ regelmæssigt holder sig underrettet om den øverste nationale domstols afgørelser vedrørende standardvilkår indeholdt i kontrakter af samme art som dem, som forbrugeren har kunnet indgå med erhvervsdrivende, og heller ikke, at forbrugeren på grundlag af en dom, afsagt af en øverste national retsinstitution, fastslår, om et vilkår, som er indsat i en specifik kontrakt, er urimeligt.
- 46 Desuden ville det være i strid med direktiv 93/13 at lade den erhvervsdrivende drage fordel af sin passivitet over for denne ulovlighed, som den nationale øverste domstol har fastslået. Under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, råder den erhvervsdrivende i sin egenskab af bank nemlig principielt over en juridisk tjeneste, der er specialiseret på området, og som har udarbejdet den i denne sag omhandlede aftale, og som er egnet til at følge udviklingen i denne retspraksis og drage konklusioner vedrørende de aftaler, som dette institut allerede har indgået. Et sådant kreditinstitut råder principielt ligeledes over en kundeservice, der har alle de oplysninger, som er nødvendige for let at kontakte de berørte kunder.
- 47 Henset til ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at forældelsesfristen for et søgsmål om tilbagebetaling af omkostninger, som forbrugeren har betalt i henhold til et vilkår i en aftale, der er indgået med en erhvervsdrivende, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse, begynder at løbe på det tidspunkt, hvor den øverste nationale domstol i en særskilt sag har afsagt en tidligere dom, hvorved et standardvilkår, der svarer til dette vilkår i denne aftale, erklæres urimeligt.

Sagsomkostninger

- 48 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med effektivitetsprincippet,**

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser er til hinder for, at forældelsesfristen for et søgsmål om tilbagebetaling af omkostninger, som forbrugeren har betalt på tidspunktet for indgåelsen af en aftale med en erhvervsdrivende, i henhold til et kontraktvilkår, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse, der er afsagt efter betalingen af disse omkostninger, begynder at løbe på tidspunktet for denne betaling, uafhængigt af spørgsmålet om, hvorvidt denne forbruger havde eller med rimelighed

kunne have haft kendskab til dette vilkårs urimelige karakter på tidspunktet for betalingen, eller inden dette vilkår blev erklæret ugyldigt ved denne afgørelse.

2) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser er til hinder for, at forældelsesfristen for et søgsmål om tilbagebetaling af omkostninger, som forbrugeren har betalt i henhold til et vilkår i en aftale, der er indgået med en erhvervsdrivende, hvis urimelige karakter er blevet fastslået ved en endelig retsafgørelse, begynder at løbe på det tidspunkt, hvor den øverste nationale domstol i en særskilt sag har afsagt en tidligere dom, hvorved et standardvilkår, der svarer til dette vilkår i denne aftale, erklæres urimeligt.

Underskrifter